

Asia: VN/16881/2025

Begäran om utlåtande om utkastet till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av hälso- och sjukvårdslagen och lagen om yrkesutbildade personer inom socialvården

Jag företräder

Klikkaa ja lisää otsikko valintakysymykselle

-

Hur motsvarar propositionen regeringsprogrammets mål:

1) Stöder propositionen målet att förbättra tillgången till psykoterapitjänster genom att förnya psykoterapeututbildningen i två steg och göra utbildningen i första steget avgiftsfri?

Nej, varför? [Åbo Akademi anser att den föreslagna förnyelsen av psykoterapeututbildningen förbättrar tillgången till psykoterapitjänster och vi vill – i likhet med övriga universitet – förbinda oss till att nå en fungerande lösning. Samtidigt anser vi att en tvåstegsmodell fungerar enbart om universiteten ges ansvaret för Steg-1 utbildningen. Detta är viktigt med tanke på universitetens autonomi, samt för att utbildningens kvalitet och kontinuitet ska säkerställas och de språkliga rättigheterna ska kunna beaktas för den svenskspråkiga befolkningen i Finland. I den föreslagna förnyelsen skulle universiteten och välfärdsområdena dela på det pedagogiska ansvaret för en Steg 1-utbildning. Enligt universitetslagen är det ändå universiteten som har det lagstadgade ansvaret för högre utbildning. Detta ansvar omfattar såväl utbildningens innehåll och kvalitet som dess långsiktiga utveckling. Universitetet kan inte fungera som examinator för en utbildningshelhet vars innehåll det inte har kontroll över. Om ansvaret för Steg 1-utbildningen finns både hos universiteten och välfärdsområdena, finns det en risk att man i stället för en tvåstegsmodell skapar ytterligare en utbildningsnivå, utöver den psykoterapeututbildning som redan existerar och vars innehåll universiteten ansvarar för. I en sådan situation går det inte att garantera att Steg 1 kan tillgodoräknas i alla de existerande psykoterapeututbildningarna. Det nuvarande lagförslaget försätter med andra ord sökande till psykoterapeututbildningar i en osäker position gällande längden och priset på de studier de behöver avlägga. Om universiteten däremot innehar ansvaret för det pedagogiska innehållet i Steg 1-utbildningen, är det möjligt att skapa en helhet där Steg 1 och Steg 2 bygger på varandra och Steg 1 kan tillgodoräknas i psykoterapeututbildningen (se även UKM:s utlåtande).]

2) Stöder propositionen en bättre tillgång till mentalvårdstjänster genom att utveckla mentalvårdstjänsterna på basnivå och den stegvisa vårdmodellen?

Jag, varför? [Förslaget förbättrar tillgången till mentalvårdstjänster genom att förstärka kunnandet i kortare psykosociala behandlingsmetoder som kan ges med låg tröskel och vid akuta lägen. Viktigt är ändå att se till att Steg 1-utbildningen är evidensbaserad och har hög kvalitet både på svenska och finska och att den planeras så att det tillsammans med Steg 2 blir en logisk pedagogisk helhet. Här spelar universiteten en avgörande roll.]

3) Stöder propositionen en terapigaranti för barn och unga?

Jag, varför? [Förslaget stöder terapigarantin för barn och unga eftersom universiteten har den erfarenhet och expertis som behövs för att förstärka kunnandet i psykosociala behandlingsmetoder för barn och unga. Detta kräver ändå att universiteten ges huvudansvaret för innehållet och genomförandet av Steg 1-utbildningen och att man ser till att även den svenskspråkiga befolkningens behov tillgodoses.]

Enligt propositionen ska den första nivån på psykoterapiutbildningen i två steg utöver teoretisk utbildning som ger enhetliga förutsättningar (30 sp) innehålla en helhet av metodstudier (15 sp), som kan omfatta utbildning för korta interventioner eller terapeutiska färdigheter som är gemensamma för olika psykoterapiriktningar och -former.

Genomför sådan utbildning på första nivån målet för psykoterapiutbildningen i två steg?

Nej, varför? [Enligt den föreslagna modellen fördelas ansvaret för metodstudierna mellan universiteten och välfärdsområdena. Som vi redan tidigare under punkt 1 har lyft fram, anser Åbo Akademi att man i den föreslagna modellen inte kan garantera att de språkliga rättigheterna för den svenskspråkiga befolkningen beaktas i tillräcklig grad eller att modellen verkligen leder till en psykoterapiutbildning som utgörs av två steg.]

Genomför sådan utbildning på första stadiet utbildning som motsvarar servicesystemets behov?

Jag, varför? [Universiteten har den erfarenhet och expertis som behövs för att ansvara för en evidensbaserad utbildning som motsvarar servicesystemets behov både på finska och svenska.]

Det årliga utbildningsbehovet för de korta interventioner som servicesystemen behöver har uppskattats till cirka 2 000–4 000 personer per år. Hurdan arbetsfördelning och hurdant samarbete mellan universiteten och välfärdsområdena bör utbildningen för korta interventioner genomföras för att den ska vara kvantitativt och kvalitativt tillräcklig? Möjliggör propositionen en ändamålsenlig arbetsfördelning och ett ändamålsenligt samarbete?

Enligt propositionen skulle universiteten ansvara för innehållet i teoristudierna, medan universiteten och välfärdsområdena tillsammans skulle ansvara för innehållet i metodstudierna. Som tidigare nämnts, understöder Åbo Akademi inte detta förslag, utan anser i likhet med UKM att universiteten ska få bära huvudansvaret både för innehållet och genomförandet av en Steg 1-utbildning. Men med det sagt, anser vi att samarbete mellan universiteten och välfärdsområdena är en grundförutsättning för att psykoterapiutbildningens reform ska tjäna sitt syfte. Medan universiteten behövs för att säkerställa hela utbildningens kvalitet, evidensbas, integritet och självständighet,

behövs välfärdsområdena bland annat för att koordinera patientarbetet i utbildningen, kartlägga behovet av mentalvårdstjänster och bedöma det aktuella behovet av fortbildning.

Åbo Akademi vill i sitt utlåtande lägga särskild vikt vid att förnyelsen av psykoterapiutbildningen måste beakta studerandes rättigheter att avlägga Steg 1-utbildningen i sin helhet på svenska. Åbo Akademi har ett lagstadgat uppdrag att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och forskning samt i sin verksamhet beakta landets tvåspråkighet.

Åbo Akademis lagstadgade undervisnings- och examensspråk är svenska. Det svenska språket måste därmed vara det huvudsakliga undervisnings- och examensspråket. Andra språk får enbart ha en kompletterande roll. Den finlandssvenska utbildningen kommer således att kräva extra resurser eftersom all utbildning, handledning samt allt patientarbete och undervisningsmaterial behöver finnas tillgängligt på svenska. I och med att välfärdsområdenas administrativa språk mestadels är finska, kommer den svenska utbildningshelheten dessutom att kräva resurser för svenskspråkig administrativ koordinering.

Det är viktigt att ett samarbete mellan Åbo Akademi och välfärdsområdena inte leder till att våra studerandes utexaminering fördröjs av språkliga skäl. Det kan gälla till exempel brist på svenskspråkiga experter, avsaknad av svenskspråkig koordinering eller på grund av att välfärdsområdet inte kan erbjuda svenskspråkiga patienter enligt den tidtabell som krävs för att studierna ska kunna avklaras inom utsatt tid.

Det finlandssvenska utbildningsansvaret innebär också att den svenskspråkiga utbildningen inte i sin helhet kan genomföras i samarbete med de finskspråkiga universiteten.

Slutligen är det viktigt att nämna att för att Åbo Akademi ska kunna bära sitt uppdrag att tillgodose den svenskspråkiga befolkningens behov av utbildning och forskning samt i sin verksamhet beakta landets tvåspråkighet, är det sannolikt att Åbo Akademi behöver samarbeta med flera välfärdsområden än Varha.

Finansiering

Genomför den föreslagna finansieringsmodellen genomförandet av utbildningshelheten enligt propositionen?

Nej, varför? [Som tidigare nämnts stöder Åbo Akademi det alternativa finansieringsförslaget som lyfts fram av UKM, där finansieringen riktas enbart till universiteten. Den modell där finansieringen fördelas mellan välfärdsområdena och universiteten, samt det alternativ där välfärdsområdena får finansieringen i sin helhet, skulle underminera den i universitetslagen nämnda autonomiprincipen. Enligt universitetslagen är det universiteten som har det lagstadgade ansvaret för högre utbildning. Detta ansvar omfattar såväl utbildningens innehåll och kvalitet som dess långsiktiga utveckling. Av detta följer att när staten ålägger universiteten ansvar för en viss utbildning, bör även finansieringen riktas till universiteten för att möjliggöra fullgörandet av detta ansvar i praktiken. Ett system där universiteten ansvarar för utbildningen men finansieringen styrs till andra aktörer riskerar att skapa en obalans mellan ansvar och resurser, vilket inte är förenligt med universitetslagens systematik. Åbo Akademi stöder UKM:s finansieringsmodell också på grund av de frågor om språkliga rättigheter som diskuteras i vårt svar under Del 3, punkt 2. Att ordna en svenskspråkig Steg 1-utbildning kräver mer resurser per studerande och per studiepoäng eftersom: 1) All utbildning, handledning samt allt patientarbete och undervisningsmaterial behöver finnas tillgängligt på svenska. Åbo Akademi kan

således inte som sådant utnyttja det material som skapats eller kommer att skapas inom olika nationella samarbeten (till exempel Psykonets material); 2) I och med att välfärdsområdenas administrativa språk är finska, kommer den svenska utbildningshelheten dessutom att kräva resurser för svenskspråkig administrativ koordinering även för sådant som inte behöver beaktas på finskt håll (till exempel ordna svenskspråkig utbildning för användningen av finskspråkiga journalsystem); 3) Studerandevolymerna är betydligt mindre på svenskt än på finskt håll, vilket betyder att man inte i den svenskspråkiga utbildningen i samma grad kan få ner priset per studiepoäng med hjälp av att öka gruppstorlekarna. Om finansieringen fördelas enligt det nuvarande förslaget i stället för att den skulle riktas i sin helhet till universiteten, finns det en risk för att studerandenas språkliga rättigheter inte kan beaktas till fullo då de utför sina praktiska metodstudier i välfärdsområdets regi. Det svenska språket behöver finnas med i alla moment: undervisningen, patienternas språk, materialet, handledningen och patientsystemet. Det enda sättet att garantera att man kan avlägga en Steg 1-utbildning i sin helhet på svenska är att ett universitet med svenska som undervisnings- och examensspråk – som kan administrera och skapa helt svenskspråkig utbildning – planerar och administrerar utbildningshelheten från början till slut. Åbo Akademi har en central roll för den svenskspråkiga utbildningen och bildningen i Finland. Det är det enda helt svenskspråkiga universitetet i landet och fungerar därför både som ett nationellt utbildningscentrum för den finlandssvenska minoriteten. Universitetet utbildar bland annat psykologer, lärare, jurister, ekonomer och många andra yrkesgrupper på svenska. Detta är avgörande för att Finland ska kunna erbjuda offentlig service på båda nationalspråken.]

Andra kommentarer om det föreslagna beviljandet och utbetalningen av finansiering?

-

Specialistkompetens för yrkesutbildade personer inom socialvården och hälso- och sjukvården

Kommentarer om den föreslagna specialistkompetensen och registreringen av den?

Viktigt att påpeka i detta sammanhang är att lagförslaget behöver ta ställning till tillgodoräknande av Steg 1 i tidigare examina. Till exempel vid Åbo Akademi har magisterprogrammet i psykologi redan i många år innehållit 30 sp teori och 15 sp metodstudier i psykologisk behandling. Det är viktigt att säkerställa att personer, som redan före den föreslagna reformen har avlagt en utbildning som i hög grad motsvarar Steg 1, behandlas rättvist i reformen.

Annat att beakta i samband med propositionen?

Kommentarer

Enligt 123 § i Finlands grundlag har universiteten självstyrelse. Det föreslagna tvåstegssystemet kan väcka frågor om hur långt den statliga styrningen kan sträcka sig i förhållande till universitetens rätt att själva utforma sin utbildning.

Universiteten bär enligt lag det fulla kvalitets- och utbildningsansvaret för universitetsutbildning, inklusive psykoterapiutbildning när den organiseras inom universitetssystemet. Detta ansvar kan inte delas eller delegeras utan att ansvarsfördelningen blir otydlig. Modellen förutsätter omfattande avtalsarrangemang mellan universitet och välfärdsområdena. Detta riskerar att leda till ett splittrat och svårt överblickbart system, där det är oklart vem som ytterst ansvarar för utbildningens kvalitet, innehåll och utveckling. Ökad komplexitet i styrning och avtal medför en betydande administrativ

belastning, vilket leder till resursförluster som i stället borde användas för utbildningens kärnuppgifter: undervisning, handledning och kvalitetssäkring.

Välfärdsområdena är inte parallella utbildningsproducenter till universiteten.

Lindblad Maaria

Åbo Akademi - Utlåtandet skrivet av Anna Soveri, professor i psykologi,
Marianne Källström, universitetslärare i psykologi, Mikael Nygård,
vicerektor för utbildning, Ja Wilson, ledande jurist